

Prioritering af såtidspunkt i økologisk vørsæd

Når forårets markarbejde går i gang, er det vigtigt med en fornuftig prioritering af den rækkefølge, afgrøderne sås i.

Af Lars Egelund Olsen, Tove Mariegaard Pedersen

Når vørsæden etableres, er det først og fremmest vigtigt at vurdere, om jorden er tjenlig, inden arbejdet går i gang i den enkelte mark. Ofte vil nogle marker være farbare før andre, og når det er tilfældet, så vil det være det, der kommer til at afgøre, i hvilken rækkefølge afgrøderne bliver sået.

Jorden er tjenlig når:

- den er fugtig, men hverken for tør eller for våd
- den ikke hænger fast på dækkene
- kørsel ikke efterlader dybe spor
- jorden smuldrer ved let jordbearbejdning.

Strukturskader i jorden skaber en dårlig start for planterne og øger risikoen for, at planterne vantrives. Pakning i dybere jordlag er meget svært at rette op på igen og kan forårsage problemer med vandmættet og iltfattig jord, hvor rødderne har svært ved at trænge i dybden. Derfor er det vigtigt at vente med etableringen af afgrøderne, til marken er tjenlig.

I varme og tørre forår er det for de senest etablerede afgrøder vigtigt at holde på jordens fugtighed inden etablering. Dette kan blandt andet gøres ved ikke at lave for dyb jordbearbejdning med harven samt udskyde en eventuel pløjning til kort før såning.

Hvis temperaturen er lav, spirer afgrøden langsommere, og ukrudtsbekæmpelse bliver ekstra vigtigt at prioritere, så det hurtigt spirende ukrudt ikke overhaler afgrøden.

Afgrødeprioritering i forhold til såtidspunkt

Hvis flere marker er tjenlige på samme tid, så bør du prioritere såningen af hestebønne, lupin, markært, havre og vårhvede over andre afgrøder, da disse afgrøder kan lide store udbytte- og/eller kvalitetstab, hvis de etableres for sent. Bælgsæden kan med fordel prioriteres over havren og vårhveden, men ofte vil det give sig selv, da bælgsæden ikke er afhængig af, at der gødes/nedfældes gylle før såning.

Vårbyg er den vørsædsafgrøde, som har mindst udbytteskab ved senere såning.

Etablering af bælgsæd

Hestebønne

Hestebønner skal gerne sås så tidligt, det er muligt at lave et godt såbed. Hestebønner har en lang vækstsæson, og såtidspunktet har derfor stor indflydelse på, om man kan opnå et fornuftigt høsttidspunkt. En tidlig etablering sikrer også, at hestebønneplanterne udvikler sig tidligere og er mindre udsatte for skader ved bladlusangreb. Der bør ikke sås senere end 15. april. Vi ser generelt et merudbytte ved øget udsædsmængde, og det anbefales at så mellem 45 og 50 planter pr. m² i en sådybde på 8 cm. Vær opmærksom på, at tusindkornsvægten kan variere en del mellem sorter og partier.

Foto: Linda Rosager Duve

Undersøg om jorden er klar, inden du går i gang. Foto: Linda Rosager Duve

Foto: Anna Borum

Hestebønne på forskellige spiringsstadier. Foto: Anna Borum

Lupin

Lupin sås også, så snart jorden er tjenlig, og jordtemperaturen er mindst 4 grader. Tidlig såning er ligesom ved hestebønner med til at sikre, at lupinerne ikke modner for sent, men bliver det for tidligt, kan det dog gå ud over plantetallet. Tidlig såning er særligt vigtigt ved de forgrenede typer af lupin, idet de er senest modne. Lupinerne skal podes og sås i cirka 3 cm's dybde, evt. lidt dybere, hvis der skal blindharves. De tåler ikke for dyb såning. I uforgrenede sorter anbefales et plantetal på 100 planter pr. m² og i forgrenede sorter 80 planter pr. m². Overvej at iså lidt vårhvede med 100 hvedeplanter pr. m².

Markært

Markært sås ligeledes gerne så tidligt som muligt, når jorden første gang er tjenlig. Tidlig såning giver potentiale for højere udbytter. Markært har en kortere vækstsæson end hestebønner, men bør ikke sås senere end 25. april. Det anbefales at så cirka 90 planter pr. m² i 6 cm's dybde.

Etablering af korn

Havre

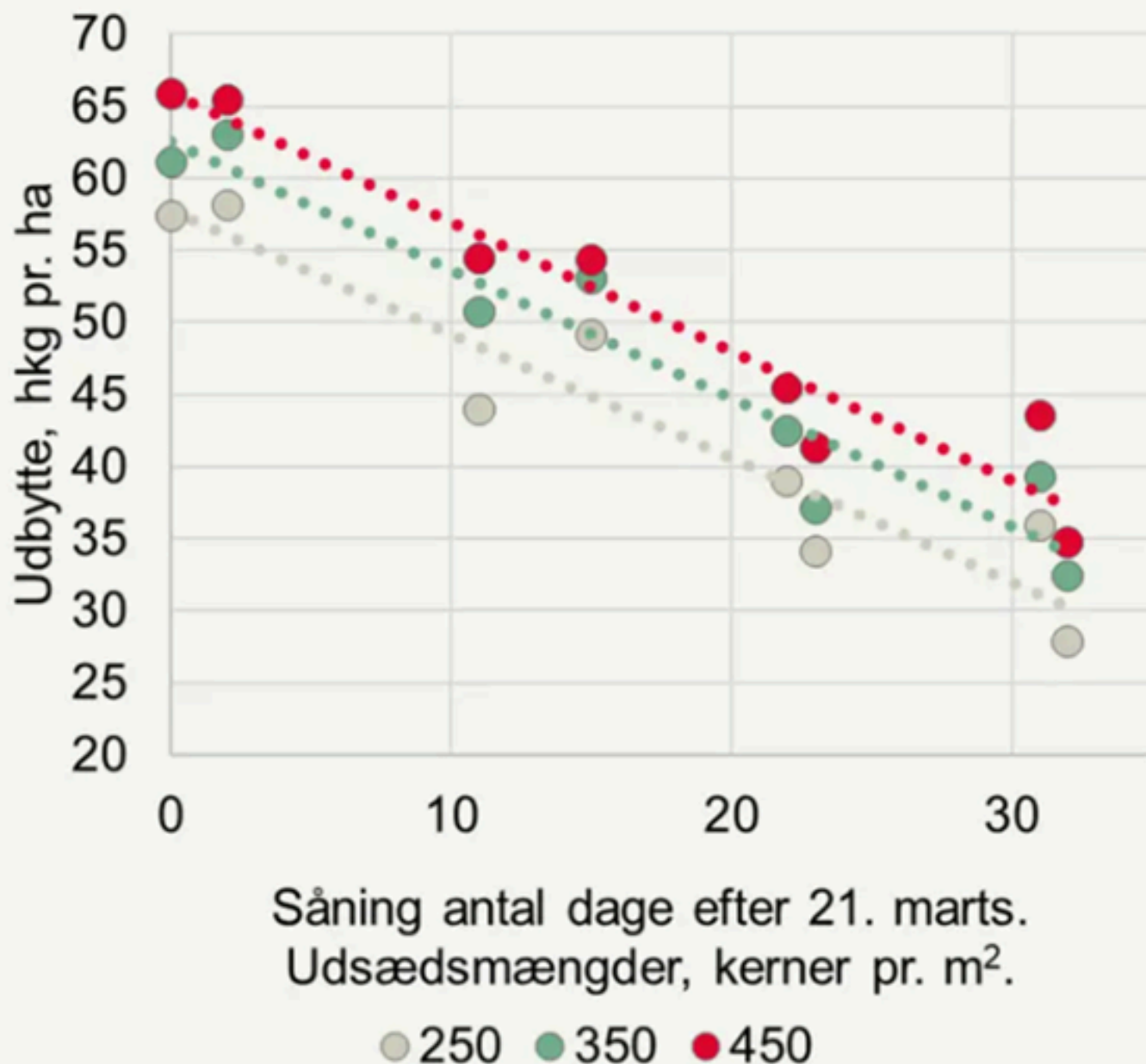
Havre er den kornart, der lider størst udbyttetab ved sen såning. Samtidig øges skal-andelen i kernerne, når såningen udskydes. Havre sås derfor, så snart jorden er tjenlig, og vil derved have potentiale for god kvalitet og højt udbytte. Det anbefales at så havre i 4-5 cm's dybde med et plantetal på 300-400 planter pr. m². Tidligt sået havre vil have en lavere risiko for angreb af fritfluer. Havre er ikke følsom over for fritfluer efter 2. bladstadiet.

Prognose for fremkomst af fritfluer kan følges på [Fritfluer - Risikovurdering](#)

(https://www.landbrugsinfo.dk/public/a/9/2/plantebeskyttelse_fritfluer_risikovurdering), men som en rettesnor bør man ikke så efter 20.-25. april.

Økologiske landsforsøg i 2020 - 2022 har vist, at havre kvitterer godt for en placeret startgødning af Øgro i kombination med forudgående efterafgrøde. Denne strategi kan muliggøre en tidligere såning.

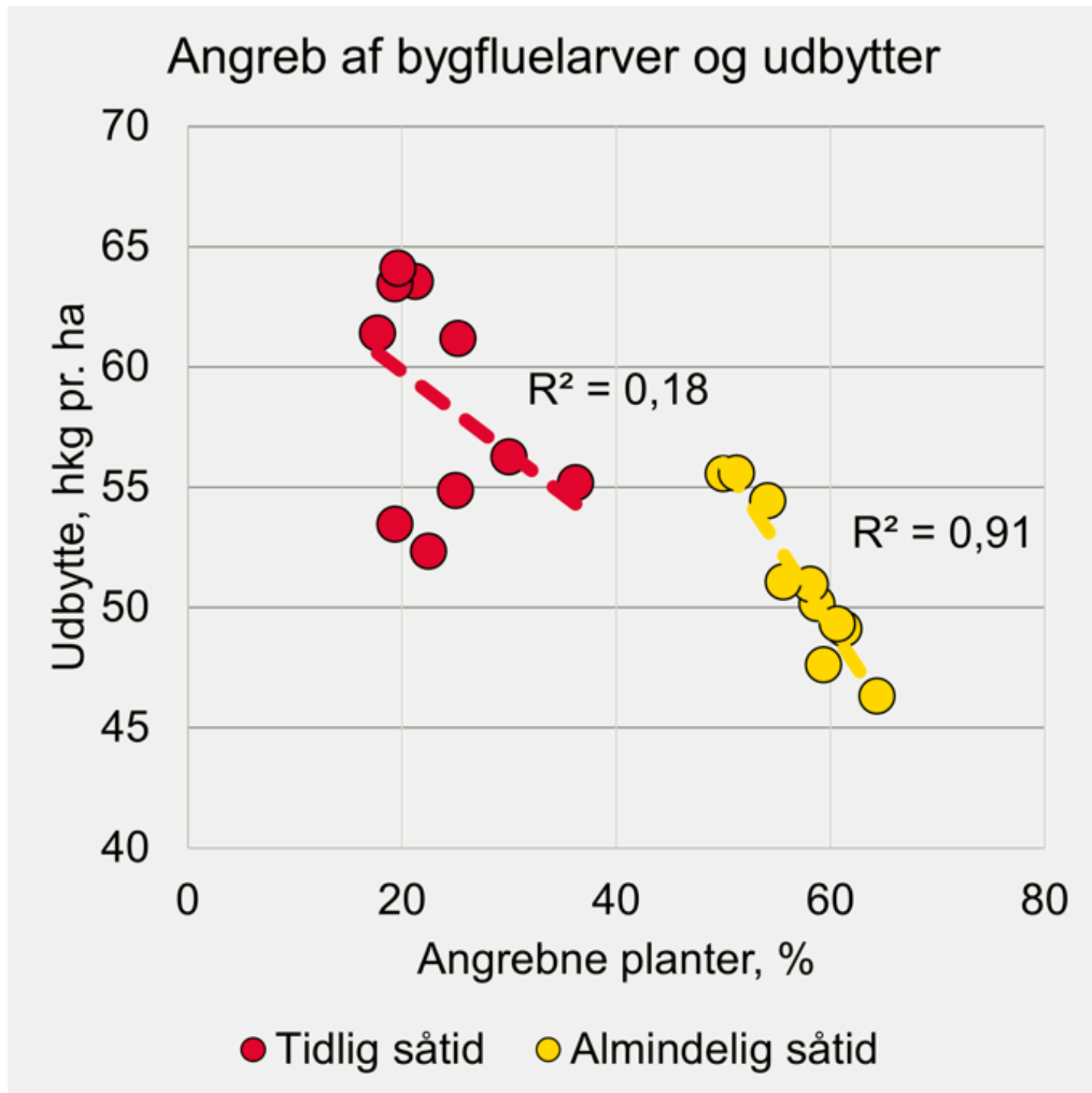
Udbytte i havre afhængig af såtid og udsædsmængde

Økologiske forsøg i 2022 med såtider og udsædsmængde på JB1, JB3 og JB4. Udsættelse af såning giver udbyttetab på 0,9 hkg pr. ha pr. dag ved alle tre udsædsmængder. I et fjerde forsøg på lerjord var der et mindre udbyttetab på 0, 1-0,2 hkg pr. ha pr. dag. Tidligere forsøg har vist udbyttetab på 0,79 hkg pr. ha pr. dag.

Vårhvede

Vårhvede har mange steder de seneste år været udsat for angreb af bygfluelarver. Bygfluer har to generationer og første generation kan angribe vintersæd. 2. generation bygfluer flyver i maj-juni og kan angribe vårsæden. Fluerne lægger æg ved fanebladet, og larvens gnav i stænglen kan hæmme skridningen af kornet. Det vil være en fordel, at vårhvedeplanterne er på så sent et udviklingsstadium som muligt, når fluerne flyver. Hvis de er i stadium 37 (faneblad synligt) ved flyvning, er der mindre risiko for kraftige angreb. Angreb er derfor mest tabsvoldende i sent såede marker, fordi planterne angribes på et tidligere udviklingsstadium og derfor skades mere. Tidlig såning af vårhvede bør derfor prioriteres højt.

Økologiske landsforsøg i 2025, som viser betydningen af såtidspunkt og angreb af bygfluelarver (registreret før høst) for udbytter i de enkelte sorter. Den tidlige såtid var 14. febr. og 11. marts sammenlignet med 27. marts og 2. april. Gennemsnit af to forsøg.

Mange vælger at så vårhvede allerede i det sene efterår, men her kan det være svært at opnå brødkvalitet. Vårhvede har en længere vækstsæson end vårbyg og bør også af den grund prioriteres til tidlig såning. Forsøg har vist, at der kan være merudbytte ved at hæve plantetallet i økologisk vårhvede til 500-520 planter pr. m². Der anbefales at så i 3-5 cm's dybde. En kombination af efterafgrøder og tildeling af startgødning giver samme udbytte som såning efter nedfældning af gylle i økologiske landsforsøg i 2019-2022. Strategien kan fremme tidligere såning.

Foto: Maja E. Petersen

Bygfluelarve, der har gnavet i stængel. Foto: Maja Eline Petersen

Vårbyg

Vårbyg er den vårsædsafgrøde, som har mindst udbyttetab ved senere såning. Vårbyg har en hurtig fremspiring sammenlignet med det tidligere såede korn, hvilket er en fordel i forhold til ukrudtskonkurrence. Vælg en sort, som er god til at dække jorden tidligt. Denne egenskab kan findes i SortInfo for sorter, der er afprøvet i økologiske landsforsøg. Da vårbyggen har et stort næringsstof behov tidligt i væksten, anbefales det at tildele al gylle inden eller meget tidligt i vårbyggens vækst. Den er ikke så god til at udnytte forfrugtsværdi som de øvrige vårsædsarter.

Vårbyg sås i 3-5 cm's dybde med et plantetal på 350-400 planter pr. m². Vårbyg bør ikke sås efter 5. maj.

Yderligere information

[Økologiske dyrkningsvejledninger \(/temaer/dyrkningsvejledninger-for-vaarsaaede-afgroeder/\)](#)

STØTTET AF

Promilleafgiftsfonden for landbrug

Måske er du også interesseret i

24.02.2026

**Økologisk vårhvede -
dyrkningsvejledning**

Sådan dyrker du økologisk vårhvede.

23.02.2026

**Vårbyg - økologisk
dyrkningsvejledning**

Sådan dyrker du økologisk vårbyg.

23.02.2026

**Økologisk havre -
dyrkningsvejledning**

Sådan dyrker du økologisk havre.

17.02.2026

Økologiske sortsforsøg

Sorternes evne til ukrudtskonkurrence og modtagelighed over for sygdomme afprøves under økologiske...

17.02.2026

Forebyggelse af havrecystenematoder

Havrecystenematoder og de forebyggende indsatser imod dem bør have særlig opmærksomhed i...

08.02.2026

Smagsdommere og køkkenprofessionelle tester smagen af danske, økologiske bælgfrugter

Danske, økologiske bælgfrugter skal have mere plads på vores tallerkner, og derfor undersøger vi, hvilke sorter...

13.01.2026

Forskelle i udbytte mellem arter af økologisk vår- og vintersæd

Analyse af mere end 25 års forsøgsdata viser, at havre har et højere udbytte end vårbyg og...

13.01.2026

Forebyg manganmangel i økologisk korn ved hjælp af efterafgrøder

Efterafgrøders evne til at optage og frigive mangan til den efterfølgende kornafgrøde varierer mellem arter. D...

22.12.2025

Kvælstofværdi af gylle til vintersæd

Kvælstof har en væsentlig betydning for udbyttet, men et højere kvælstofniveau fører ikke nødvendig...

02.01.2026

Kvælstofværdi af gylle til vårsæd

Kvælstof har en klar betydning for udbyttet, men fokus bør være på det økonomiske og miljømæssige...

25.11.2025

Nye gulrustracer fundet – hvad betyder det for økologisk hvedeavl?

Det Globale Rustcenter ved Aarhus Universitet, Flakkebjerg, har fundet to nye gulrustracer i Danmark. Det...

23.01.2026

Økologisk markært – dyrkningsvejledning

Sådan dyrker du økologisk markært

Tilmeld dig vores ugentlige nyhedsbrev

Kontakt

Tove Mariegaard Pedersen

Specialkonsulent

+45 40 25 63 33

tove@icoel.dk

Lars Egelund Olsen

Specialkonsulent

+45 40 62 25 65

lols@icoel.dk